

І. І. Козинець, Дніпропетровська державна фінансова академія

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Козинець І. І.

Педагогічні умови методичної підготовки викладачів економічних дисциплін

В умовах реконструювання системи вищої професійної освіти в Україні, відповідно до вимог Болонського процесу, надання навчальним закладам повноважень для самостійного вирішення питань організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі з урахуванням його професійної спрямованості виникає нагальна потреба в пошуку нових ефективних шляхів організації навчально-методичної роботи викладачів, впровадження нових ефективних форм, педагогічних технологій, що сприятимуть належній методичній підготовці викладачів до педагогічної діяльності. У статті проаналізовано зміст понять „умови” та „педагогічні умови”, визначено педагогічні умови методичної підготовки викладачів економічних дисциплін.

Ключові слова: умова, педагогічні умови, методична підготовка, викладач економічних дисциплін.

Козинець І. І.

Педагогические условия методической подготовки преподавателей экономических дисциплин

В условиях реконструкции системы высшего профессионального образования в Украине, согласно требованиям Болонского процесса, предоставление учебным заведениям полномочий для самостоятельного решения вопросов организации учебно-воспитательного процесса в вузе с учетом его профессиональной направленности возникает насущная необходимость в поиске новых эффективных путей организации учебно-методической работы преподавателей, внедрение новых эффективных форм, педагогических технологий, способствующих надлежащей методической подготовке преподавателей к педагогической деятельности. В статье проанализировано содержание понятий „условия” и „педагогические условия”, определены педагогические условия методической подготовки преподавателей экономических дисциплин.

Ключевые слова: условие, педагогические условия, методическая подготовка, преподаватель экономических дисциплин.

В умовах реконструювання всіх ланок системи вищої професійної освіти в Україні, відповідно до вимог Болонського процесу, надання навчальним закладам значних повноважень для самостійного вирішення питань організації навчально-виховного процесу в освітньому закладі з урахуванням його професійної спрямованості та специфічних особливостей функціонування виникає нагальна потреба в пошуку нових шляхів організації навчально-методичної роботи викладачів вищих навчальних закладів, впровадження нових ефективних форм, педагогічних технологій, що сприятимуть належній підготовці викладачів до педагогічної діяльності. Налагоджена методична робота у вузі надає всі можливості для підвищення професійної майстерності викладачів економічних дисциплін, які не мають педагогічної освіти. Тому проблема методичної підготовки викладачів економічних дисциплін нової формації є актуальною проблемою сучасної вищої школи.

Питанням методичної підготовки викладачів-предметників присвячені роботи таких науковців, як Л. Л. Білан, Н. Грицай, Т. І. Ковбаса, А. І. Кузьминський, Н. А. Тарасенкова, І. А. Акуленко, Т. Шепеленко, І. Б. Міщенко, Л. А. Медвідь. Аналіз публікацій з означеної проблеми дозволяє стверджувати, що на сьогодні недостатньо досліджень, в яких значна увага приділялася б питанню визначення педагогічних умов методичної підготовки викладачів саме економічних дисциплін.

Науковий аналіз проблеми методичної підготовки викладачів економічних дисциплін передбачає визначення низки педагогічних умов, які дадуть можливість ефективно побудувати процес методичної підготовки.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов методичної підготовки викладачів економічних дисциплін.

Для визначення педагогічних умов методичної підготовки викладачів економічних дисциплін проаналізуємо зміст понять „умови” та „педагогічні умови”. Звернемося до тлумачного словника. У тлумачному словнику,

зрозуміло, слово „умова” має багато значень, серед яких ми виділяємо такі: 1) необхідна обставина, яка уможлиблює здійснення, створення, утворення чого-небудь; 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь ; 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, дійсності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь [1, с. 1506]. У філософському виданні поняття „умова” визначається як категорія, в якій відображається відношення предмета до тих чинників, завдяки яким вона виникає та існує. Особливістю умови є те, що вона сама собою, без діяльності не може перетворитися на нову дійсність, продукувати її, вона лише створює можливість нової речі як зумовленої [10, с. 531]. Психолог Немов Р. С. трактує дане поняття в контексті психічного розвитку людини через сукупність зовнішніх і внутрішніх причин, які впливають на процес розвитку, його динаміку і результати [6, с. 270]. Подібної точки зору дотримується російський педагог Полонський В. М., який умови розглядає як сукупність природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, моральний, психічний розвиток людини, його поведінку та навчання, формування особистості [8, с. 36]. Отже, можемо зробити висновок, що поняття „умова” є загальнонауковим, і сучасними дослідниками досить часто, спираючись на різні ознаки, використовується в педагогічній практиці.

Вчені-педагоги виділяють різноманітні групи педагогічних умов. Так Ю. К. Бабанський за сферою впливу виділяє дві групи умов функціонування педагогічної системи: зовнішні (природничо-географічні, суспільні, виробничі, культурні, середовища мікрорайону), та внутрішні (навчально-матеріальні, шкільно-гігієнічні, морально-психологічні, естетичні [7]. Крім того, за характером взаємодії виділяють об'єктивні та суб'єктивні умови, за специфікою об'єкта – загальні та специфічні. Як вважає В. Лісовий, педагогічні умови – це „певні принципи та ідеї, на яких повинна базуватися взаємодія учасників педагогічного процесу (студентів і викладачів), і за якими студент повинен знайти своє місце у цьому процесі та визначати до нього емоційне і ціннісне ставлення” [5, с. 60 – 61]. З. Курлянд розглядає і розуміє психолого-

педагогічні умови як зовнішні і внутрішні обставини, які впливають на методи і форми організації навчально-виховного процесу у ВНЗ [9, с. 171]. На думку Л. Вознюк, педагогічні умови – це найбільш сприятливі та оптимальні чинники, за допомогою яких досягається і реалізується поставлена мета при взаємодії певних принципів та засобів [2, с. 14]. Досліджуючи педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів економіки до профільного навчання старшокласників, Гуцан Т. Г. стверджує, що педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій чи педагогічних моделей [3]. Аналіз поняття «педагогічні умови», сутність і класифікацію детально розглядають Н. Іпполитова та Н. Стерхова [4]. Дотримуємось точки зору Н. Іпполитової та Н. Стерхової, які педагогічні умови розглядають як один із компонентів педагогічної системи, який віддзеркалює сукупність можливостей навчального та матеріально-просторового середовища, що взаємодіють на особистісний та процесуальний аспекти даної системи і забезпечують її ефективне функціонування і розвиток.

Аналізуючи досліджувану проблематику, виділяємо такі педагогічні умови, які дозволяють ефективно здійснити методичну підготовку викладачів економічних дисциплін.

Виокремлюємо три групи педагогічних умов методичної підготовки викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах:

1) *Змістове забезпечення процесу методичної підготовки викладачів економічних дисциплін.* Сюди включаємо такі питання:

- функціонування навчально-методичного відділу;
- впровадження та підтримання у робочому стані інструктивно-методичних та локальних організаційно-розпорядчих документів відповідно до картки процесу КБП-03-01 „Формування змісту освітніх послуг”;
- формування змісту освітніх послуг: розробка стандартів вищої освіти вищого навчального закладу; розробка науково-методичного забезпечення навчального процесу; підготовка ІКНМЗНП;
- розвиток форм організації навчального процесу;

– організація та проведення Школи методичної підготовки; впровадження програми модуля методичної підготовки викладачів економічних дисциплін; впровадження інтерактивних моделей навчання.

2) *Розвиток педагогічної майстерності як показника рівня методичної підготовки викладача економічних дисциплін у вищих навчальних закладах.*

Сюди включаємо питання:

– педагогічна майстерність як характеристика високого рівня педагогічної діяльності;

– засвоєння професійних знань і формування професійних вмінь, що забезпечує процес методичної підготовки викладачів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах;

3) Запровадження системи якості вищої освіти як засобу управління методичною підготовкою викладачів у вищих навчальних закладах. Сюди включаємо такі питання:

– взаємодія макропроцесів „Відповідальність керівництва”, „Керування ресурсами”, „Моніторинг, вимірювання та поліпшення”;

– процес „Формування змісту освітніх послуг” – замовник процесу „Методична підготовка”.

Створення умов для методичної підготовки викладачів економічних дисциплін дає можливість методичній службі вищого навчального закладу використовувати механізми, форми і підходи, які забезпечують розвиток педагогічної творчості особистості викладача. Зауважимо, відносно вищих навчальних закладів сьогодні слід говорити не стільки про методичну, скільки про науково-методичну роботу. Звичайно науково-методична робота викладачів економічних дисциплін слугує підвищенню й удосконаленню методичної і педагогічної діяльності та навчального процесу закладу в цілому. Цьому сприяє науково-методичне забезпечення, яке і є результатом методичної підготовки педагога. Розвиток методичної компетентності, що досягається в результаті методичної підготовки, залежить від умов методичної діяльності у вищому навчальному закладі, тобто від середовища, в якому працює і

функціонує викладач економічних дисциплін, в нашому дослідженні такою умовою є впровадження в цілому системи управління якістю, де упровадження й ефективність процесу методичної підготовки, як показують результати нашого дослідження, є дієвою в умовах, де взаємодіють макропроцеси „Відповідальність керівництва”, „Керування ресурсами”, „Моніторинг, вимірювання та поліпшення”. Процес „Методична підготовка”, на нашу думку, забезпечує дієвий процес БП-03 „Формування змісту освітніх послуг”, мета якого – розробка стандартів вищої освіти вищого навчального закладу, розробка науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Важливо відзначити, що навчальний заклад у даному контексті виступає як багаторівнева організація, діяльність якої забезпечує дієвість системи управління якістю відповідно до міжнародного стандарту. У такому середовищі складається система умов організації методичної підготовки викладачів економічних дисциплін, які спрямовуються на підвищення рівня методичної компетентності педагогів. Головними складниками виступають сучасні засоби навчання та роботи, зокрема інформаційні та комп'ютерні технології, що мають чітку професійну спрямованість, активні форми навчання та розвитку, саморозвитку, інноваційні підходи до підвищення методичного рівня викладачів економічних дисциплін. Використання активних форм навчання, розвитку та підвищення кваліфікації сприяє активізації методичної діяльності, їх саморозвиткові в контексті безпосередньої професійної діяльності. Активні форми за своєю сутністю спрямовуються на розвиток методичної компетентності, яка передбачає творчий підхід до розв'язання методичних, пізнавальних, наукових проблем, що виникатимуть в ході методичної та педагогічної діяльності викладача. Сучасні засоби навчання та роботи передбачають використання таких інструментів накопичення, обробки та передачі наукової та методичної інформації як інформаційні та комп'ютерні технології, зокрема мультимедійні, комп'ютери, локальні та міжнародні освітянські мережі, відео-програми, інформаційну систему менеджменту, яка діє у вузі, тощо.

Ефективність формування майбутнього кваліфікованого фахівця економічної галузі залежить від викладача економічних дисциплін, професійних і педагогічних його здібностей, а також, в першу чергу, методичної компетентності, що досягається в результаті методичної підготовки. Високий рівень методичної компетентності можна розвивати, на нашу думку, реалізувавши основні педагогічні умови: забезпечення змісту процесу методичної підготовки, впровадження науково-методичного забезпечення, наявність системи управління якістю у вищому навчальному закладі.

Реалізація означених педагогічних умов має сприяти творчому самовираженню та самореалізації викладача економічних дисциплін в межах методичної, науково-методичної роботи, реалізації в навчальному процесі власної системи підготовки майбутніх кваліфікованих економістів.

Подальші дослідження плануємо присвятити методиці забезпечення педагогічних умов методичної підготовки викладачів економічних дисциплін.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. на CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ, „Перун”, 2009. – 1736 с. : іл. – ISBN 966-569-013-2.
2. Вознюк Л. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музики до виховання підлітків засобами дзвонарства / Л. Вознюк // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Вип. 5. – Ч. 2. – 291 с.
3. Гуцан Т. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів економіки до профільного навчання старшокласників [Електронний ресурс] / Т. Г. Гуцан. – Режим доступу : <http://intkonf.org/gutsan-tg-pedagogichni-umovi-formuvannya-gotovnosti-maybutnih-vchiteliv-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnikiv>.

4. Ипполитова Н. Анализ понятия „педагогические условия”: сущность, классификация [Электронный ресурс] / Н. Ипполитова, Н. Стерхова // General and Professional Education . – 1/2012 . – С. 8 – 14. – ISSN 2084-1469. – Режим доступа : http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fgenproedu.com%2Fpaper%2F2012-01%2Ffull_008-014.pdf&e

5. Лісовий В. А. Формування у майбутніх учителів музики дослідницької позиції : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лісовий Вадим Анатолійович. – Одеса, 2003. – 221 с.

6. Немов Р. С. Психология : словарь-справочник : в 2 ч. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – Ч. 2. – 352 с.

7. Педагогика / под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Педагогика, 1988. – 432 с.

8. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. – М. : Высш. шк., 2004. – 512 с.

9. Психолого-педагогічні умови формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів [Електронний ресурс] / З. Н. Курлянд // Наука і освіта. – 2008. – № 8, 9. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2008_8-9/pedagogika/kurl.htm.

10. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К. : Голов. ред. укр. рад. енциклопедії, 1973. – 599 с.

Kozinets I. I.

Pedagogical conditions of economic sciences lecturers methodical preparation

In the reconstruction of the system of higher education in Ukraine, according to the requirements of the Bologna process, the provision of schools the authority to address the self-organization of the educational process in high school because of its professional orientation there is a pressing need to find new and effective ways to organize the educational and methodical work of teachers, introduction of new effective forms pedagogical technologies conducive to the methodical preparation of teachers for pedagogical activity. The article analyzes the concept of „conditions” and „pedagogical conditions”, pedagogical conditions of economic sciences lecturers methodical preparation are identified.

Key words: condition, pedagogical conditions, methodical preparation, economic sciences lecturer.

Відомості про автора

Козинець Інна Іванівна – старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Дніпропетровської державної фінансової академії. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблематики інноваційних тенденцій розвитку форм науково-методичної роботи викладачів економічних дисциплін, впровадження в процес методичної підготовки інтерактивних технологій .

Стаття надійшла до редакції 05.12.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.